

**Kolláth György alkotmányjogász: 19-re lapot húzni**

*/a Diplomacy & Trade c. lap 2014. 03.05-i számában angol nyelven megjelent cikk magyar nyelvű változata/*

150 emeletes ház tetejéről lelöknek egy embert, aki 20 emeletenként mondja magának: eddig még nincs nagy baj. A pillanatnyi magyar jogállamot szemlélteti a példa, s a közelgő választásokat is. Az alkotmányos jogállam alapfeltétele: sine qua non-ja a szabad, tiszta, átlátható és esély-egyenlő választás. Eredménye a demokratikus legitimitáció, mely törvényes és tisztességes választás révén keletkezik, és békés úton szavatol a népszuverenitásból jövő megerősítést vagy leválthatóságot. 4-5 évre képződik számadáshoz és a fékek, ellensúlyok rendjéhez kötött parlamenti, kormányzati felhatalmazás. Nem több. A többség nem visz mindent, az ellenzék nem kulissza, nem statiszta. Az alkotmányos szervek között versengés is, de főleg kölcsönös, jóhiszemű együttműködés van, mivel a szerencse forgandó. Belügy, hogy a nép miért és hogyan voksol. A szövetségesekre, az uniós partnerekre is tartozó ügy viszont, hogy betartják-e az egyetemleges alapelveket, játékszabályokat.

Magyarország dacos Hunnia /ez utalás a felfokozott történelmi anakronizmusra a XX. századi magyar költő: Ady Endre egyik versében – a szerző/, melyet egy szempont mozgat: a bármi áron történő hatalom-megtartás érdeke. Ezért, ellentétben a jogállamok axiómájával, a cél szentesít (vagy inkább prostituál) minden eszközt. 2010 nyarától ez a mainstream a magyar közpolitikában. Ezért váltotta fel a konszenzus-kereső parlamenti megoldást - a minősített többséghez kötött ügyekben is - a kormányfő egyoldalú akaratnyilvánítása. Így lett a parlamentáris de jure helyén de facto elnöki rendszer, és emiatt lett részrehajló a választási jogszabályok összefüggő szisztémája. Így lett a parlamenti 2/3-os mandátumszámból - az ellenzéknek 1/3-ot sem juttatva - 100 %-os kormánybiznisz.

Ha korrekt módon akarták volna a 386 fős, egykamarás országgyűlést megfelelni, lett volna helyes mód a 199 fős új parlamenti rendszert - elvek, értékek megőrzésével – arányosan kisebbitve kialakítani. Másként történt. Szakértők 8-10 pontban foglalják össze a választójogi reform önző visszasságait. A kormányoldal önmagára szabta az új szabályokat, az ellenzéket a margóra lökte. Utóbbinak kezdettől bojkottálni lehetett, kellett volna a mind végletesebben hátrányos előírásokat. Jelzőbóják: a választókerületek torz

megszabása, az arányosság rombolása, az egyfordulós voksolás önérdeke (mivel a kormányerő katonásan összeállt, az ellenzék viszont dezorganizált), az eljárási alapelvek közül garanciák kiiktatása (a csalás megakadályozás, a pártatlan elbírálás, a gyors és hiteles eredmény-megállapítás, mint cél és mérce eltörlése) mind önleplező. Ugyanilyen a kampány-megjelenítés behatárolt módja, a választási finanszírozás tönkre tétele, valamint a választási szervek egyoldalúsága is. Egyetlen olyan intézkedés sincs, mely a mindenkori ellenzéknek kedvezne.

Alapelv a választójogban az általános, az egyenlő jelleg, a közvetlenség és a titkosság. Amerika stílusú közvetett választás, ún. elektori megoldás hiányában a közvetlenség sértetlen, ám a másik három elv veszélyeknek van kitéve. Általános ez az alapjog, ha a nagykorú állampolgárok élhetnek vele. Ám, ha joguk volna, de valós esélyük nincs vagy alig van, sérülhet az alapelv. Félmillió polgár él, dolgozik külföldön. Ha nekik a saját költségekre rengeteget kell utazni, majd sorban állni a voksolásért a követségen, a konzulátuson, ez jogvesztéshez vezethet. Szemben azokkal az újszülött magyar állampolgárokkal, akik levélben is szavazhatnak. A szabad választás „körülményei” iránt az uniós, strasbourgi jogvédelem sem közömbös. Az sem a jogegyenlőség teteje, ha itthoni lakcímmel rendelkező polgár kettő, míg külföldi magyar, avagy speciális nemzetiségi listára szavazó személy csak egy szavazólapot kap. Bruttó-nettó, mindegy?! A büntetőjog tiltja a választási csalások különböző formáit, csak hogy ezeket komolyan venni szinte senki nem hajlandó. Bár a szavazás titkosságának megsértése szabadságvesztéssel volna büntetendő, az üresen elhozott szavazó-lapokkal való manipuláció, az ún. láncszavazás bevett módszer. Jellemzően a demokratikus ellenzék érve a voksolásban való részvétel mellett az, hogy a titkosság a fülkében még biztosítható. A választási kihívások, kilátások jogállami szempontból olyanok, mint amikor a kártyajátékos - hogy 21-gyel nyerhessen - 19-re lapot kér.